

ב"ה

המדריך

לחג הסוכות שכמה זה תורה

הלכות ומנהגי חב"ד

**חלק ג'
הושענא רבה ושמהת תורה**

- תדפיס -

יוצא לאור
על ידי 'מוקד הלכה' ומכון 'הבינני'
בפיקוח בית דין רבני חב"ד

פתח דבר

כמידי שנה בחדש החגים 'מושב' במועדים' אנו מוציאים לאור את 'המדריך' ובו הלכות ומנהגי חב"ד לחג הסוכות (חלק ג'), וב"ה זכינו שהמדריך נתקבל בקרב אנ"ש בשנים האחרונות כמים קרים לנפש עיפה לאור הצמאון הגובר לקבל הלכות ברורות והכרעות מעשיות בכל השאלות המצויות בימי החגים.

אמנם בדורנו זה התברכנו בריבוי ספרי הלכה ומלקטים שונים בהלכות המועדים, אך למרות זאת עלה הצורך והבקשה למדריך אחד מקיף, מתומצת ומוסמך, בו יפורטו כל ההלכות, הנוגעות למעשה יחד עם מנהגי חב"ד לפרטיהם, דבר דבור על אופניו, בתוספת מראי מקומות וציטוטים וכן יתקבלו הכרעות מעשיות בעניינים שונים שלא נתבארו כל צרכם.

ואכן במדריך מקיף זה - שנערך בדקדוק רב - נעשה מאמץ מיוחד לברר וללבן כל הלכה ומנהג לאחר היוועצות בגאונים החסידיים חברי בית-דין רבני חב"ד בארה"ק וחשובי רבני אנ"ש שליט"א, למען תצא מתחת ידינו הלכה ברורה, בשפה בהירה ובדרך קצרה באופן הראוי.

המדריך מלוקט מדברי הפוסקים עד לאחרוני זמננו, והמובא בכתבי רבותינו נשיאנו בעניינים אלו וע"פ הפסיקה המקובלת בין רבני חב"ד, ובהכנתו נעזרנו לא מעט בליקוטים שונים שנערכו עם השנים ובביאורי ההלכות שבהם ועל כל המלקטים תבוא ברכה. תודתנו נתונה לרבנים המגיהים שהואילו בטובם והשיקעו מזמנם להגיה וללבן שאלות רבות שעלו במשך עריכת המדריך.

מעלה נוספת במדריך שלפנינו, באשר הוא מבוסס במידה רבה על המענה שניתן ע"י הרבנים שליט"א לשאלות הרבות שהופנו למוקד ההלכה שע"י בית דין רבני חב"ד באה"ק, שמאז הקמתו לפני כחמש שנים כבר הופנו אליו עשרות אלפי שאלות מקהל חסידי חב"ד מכל רחבי תבל, ובעזרת העיון במאגר השו"ת הרחב שנערם במערכת המוקד, יכולים היינו לתת במדריך זה את תשומת הלב לשאלות בהם נתקלים בפועל ושהיו זקוקים עוד לבירור ולליבון.

וזאת למודעי אשר מדריך זה הינו תדפיס בלבד ומהדורה ראשונה, ועל כן בקשתנו שטוחה בפני הקוראים שיחי' אשר כל מי שיש בידו הערה/הארה/הוספה ישלחו אלינו למען נוכל לתקנם במהדורות הבאות, לתועלת הרבים.

מדריך זה יוצא ע"י 'מוקד הלכה' ו'מכון הבינני' שהוקמו על ידי ובפיקוח בית הדין וזאת על מנת להרים את קרן התורה וההלכה בקרב אנ"ש לאור הצמא הגדול בציבור.

'מוקד הלכה' מזה כחמש שנים מעניק לציבור אנ"ש מענה הלכתי מכלל רבני קהילות חב"ד באה"ק במגוון דרכי התקשרות ובהשתתפותם ובפיקוחם של הרבנים חברי בית הדין שליט"א, ומכון 'הבינני' מציע לציבור אנ"ש תכניות ומסלולי לימוד בהלכה והסמכה לרבנות בתחומים שונים, באופן מקצועי ושווה לכל נפש.

אנו תקוה שהלימוד במדריך אכן יסייע לכאו"א מאנ"ש שי' בלימוד ההלכות והמנהגים והעיקר - בקיומם בפועל, בפרט בשנה מיוחדת זו 'שנת הקהל' בה מודגש "למען ילמדו.. ושמרו לעשות", ובזכות לימוד ההלכות שבתורה נזכה במהרה לקיים את כלל הלכות תורתנו הק' בשלימות בביאת משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש.

בברכת חג שמח

מכון 'הבינני' מוקד הלכה'

בפיקוח בית דין רבני חב"ד באה"ק ת"ו

המדריך להג

הסוכות הלכות ומנהגי חב"ד

בעידודם ובהכוונתם של חברי ב"ד רבני חב"ד הרבנים הגאונים שליט"א:

הרב יצחק יהודה ירוסלבסקי, מזכיר בית הדין

הרב מנחם מענדל גלובובסקי, סגן מזכיר

הרב אליהו יוחנן גוראריה

הרב משה הבלין

הרב יוסף הכט

הרב אברהם מיכאל הלפרין

הרב ישראל יוסף הכהן הנדל

הגהה:

הרב שניאור זלמן ירוסלבסקי - מפקח ומגיה ראשי רב קהילת חב"ד אלעד ודיין בב"ד רבני חב"ד

הרב יעקב מנדלזון

רב קהילת חב"ד ערד

הרב בנימין קופרמן

רב ביהמ"ג המרכזי ברמת גן ודיין בב"ד רבני חב"ד

הרב חיים קיזנר

רב קהילת חב"ד עמנואל ודיין בב"ד רבני חב"ד

מערכת:

הרב מנחם מענדל והבה - עורך ראשי ראש הכוללים ובית ההוראה 'תורה שלמה' ירושלים

הרב שמואל גלובובסקי

הרב אלימלך פרקש

הרב יצחק שלמה קרביצקי

לתגובות והערות:

halacha144@gmail.com

עימוד ועיצוב:

y.w. graphicdesign

© כל הזכויות שמורות

הדפסת המדריך לזכות

יהושע בן היה רייזל וזוגתו היה אלישבע בת שרה
היה רייזל בת פסיה, יהיאל מיכאל בן דינה רבקה
שטערנא שרה בת דינה רבקה, שיינא בת דינה רבקה

לברכה והצלחה בכל
ולמילוי משאלות ליבם לטובה בטוב הנראה והנגלה

ליל הושענא-רבה

שמחת בית-השואבה

א. בליל הושענא-רבה יש להוסיף בשמחת בית-השואבה בריקוד וכלי זמר יותר מכל לילות החג ועד להוספה שבאין ערוך (גם לאחר אמירת תהילים, כדלהלן), ואף שהזמן מועט בכמות - יש לנצל כל רגע פנוי, ושאיכות וגודל השמחה יהיו באופן של "מועט המחזיק את המרובה".¹

ב. גם בליל הושענא-רבה נוהגים להתוועד.²

תיקון ליל הושענא רבה

ג. נוהגים להישאר נעורים בליל הושענא-רבה,³ ועוסקים בקריאת "משנה תורה" - ספר דברים,⁴ ובאמירת כל התהילים ומאמרי זוהר, כדלהלן.

ד. במשך הלילה, לפני אמירת תהילים, קוראים את כל ספר דברים פעם אחת מקרא, ללא תרגום אונקלוס, לרבות פרשת וזאת הברכה, שאמירתה "שנים מקרא ואחד תרגום" היא רק למחרת, בערב שמחת-תורה.⁵

ה. הקריאה היא מתוך חומש, כל אחד ואחד לעצמו ולא בספר-תורה ובציבור.⁶

ו. לאחר חצות הלילה אומרים את כל ספר התהילים בציבור ובחגיגת אבנט.⁷

ז. אין מאריכין באמירת התהילים בלילה זה.⁸

ח. לאחר כל ספר מתהילים אומרים את ה"יהי רצון" של הושענא רבא וה"יהי רצון" שלאחר צאת הלבנה (שנדפסו בסוף ספר תהילים).⁹ ומכמה שיחות משמע

שאומרים [קודם] גם את ה"יהי רצון" של שבת ויום-טוב.¹⁰

ט. לאחר כל ספר וספר מתהילים אומרים קדיש יתום.¹¹

י. לאחר מכן אומרים את מאמרי זוהר שנדפסו ב"תיקון ליל הושענא רבה".¹²

חלוקת תפוחים וטיבולם בדבש

יא. כ"ק אדמו"ר חידש את המנהג אשר היה נהוג מקדם, שבליל הושענא-רבה הגבאים קונים מקופת הציבור תפוחים מתוקים ומחלקים לכל הקהל, ולאחר מכן טובלים התפוח בדבש ואוכלים.¹³

יב. אכילת התפוח בדבש היא לאחר אמירת התהילים בציבור, כשחוזר לביתו או מיד לאחר התהילים, בסוכת בית-הכנסת.¹⁴

יג. לפני אכילת תפוח בדבש יש ליטול ידיים, כדין כל דבר שטיבולו במשקה.¹⁵ ויש שהקילו בזה.¹⁶

נעורים כל הלילה

יד. גם לאחר אמירת התהילים היו בליובאוויטש נעורים כל הלילה¹⁷ ועוסקים בלימוד התורה,¹⁸ ואין אומרים קריאת-שמע-שעל-המיטה.¹⁹

עלות-השחר

טו. לאחר שעלה השחר בוודאות (גם לפי השיטה המחמירה) נוטלים ידיים²⁰ ג' פעמים לסירוגין²¹ ומברכים ברכות-השחר על הסדר, החל מברכת "על נטילת ידיים".²²

מאמירת התהילים בליל הושענא-רבה תשמ"ט נשמע כ"ק אדמו"ר אומר בכנסת הנדפס (לוח יומי הלכה למעשה שם הע' 33).

10. בהלכות ומנהגי חב"ד ע' 74 ובהע' 373 שם דייק אשר כ"ק אדמו"ר דיבר כמה פעמים בהושענא רבה אודות הנוסח של ה"יהי רצון" של יום-טוב, בו נאמר "כאילו אמרם דוד מלך ישראל בעצמו", ומתוכן הדברים שם משמע שאומרים אותו בהושענא רבה - ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: הושענא רבה תשמ"ג (תורת מנחם תשמ"ג ח"א ע' 249). ליל הושענא רבה תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"א ע' 189). ובפרט בשיחת הושענא רבה תש"נ (תורת מנחם תש"נ ח"א ע' 193 ובהע' 33 שם). וראה עוד לוח יומי הלכה למעשה, תשרי תשפ"א ח"ג, ע' 32.

11. שיחת כ"ק אדמו"ר ליל הושענא רבה תשמ"ב (שיחות קודש תשנ"ב ח"א ע' 176, וכ"ה בסרט ההקלטה). אבל ראה אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שלב. אסיף מנהגים והנהגות לחסידי חב"ד, מעגל החיים, פל"ח סע"ב. וש"נ.

12. שיחות כ"ק אדמו"ר: ליל הושענא-רבה תשמ"א (שיחות קודש תשמ"א ח"א ע' 210). ליל הושענא-רבה תשמ"ג (תורת מנחם תשמ"ג ח"א ע' 247). ליל הושענא רבה תשמ"ה (תורת מנחם תשמ"ה ח"א ע' 335). הושענא רבה תשמ"ו (תורת מנחם תשמ"ו ח"א ע' 308). ליל הושענא רבה תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"א ע' 291). ליל הושענא רבה תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"א ע' 291).

13. ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: הושענא רבה תשמ"ה (תורת מנחם תשמ"ה ח"א ע' 346). הושענא רבה תשמ"ו (תורת מנחם תשמ"ו ח"א ע' 326). ליל ה' דחג-הסוכות תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ע' 161).

14. ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: ליל ה' דחג-הסוכות תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ע' 161). ליל הושענא רבה תשנ"ב (שיחות קודש תשנ"ב ח"א ע' 180). ש"פ תולדות תשנ"ב (שם ע' 370).

15. ראה קובץ הערות וביאורים גל' תתס ע' 51. וראה גם באגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ג ע' רט. קובץ היכל הבעש"ט גל' ח ע' סד. וראה בהרחבה ממלכת כהנים סי' מט.

16. ראה קובץ הערות וביאורים גיליון תתע ע' 75. קובץ היכל הבעש"ט גל' ט ע' קפב.

17. ספר המנהגים ע' 42. לוח כולל חב"ד. וראה גם כף החיים סי' תרסד סק"ג בשם האריז"ל.

18. ספר המנהגים שם. תקנות כ"ק אדמו"ר הרי"צ לתלמידי ישיבת תומכי תמימים - 'הקריאה והקדושה' ע"ר"ח טבת תש"א, הובא באוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שלד.

19. היום יום כ"ק ניסן.

20. אכן מי שהולך לישון קודם עלות-השחר עליו לומר קריאת שמע שעל המיטה. ולתחילה יש לו לעשות צרכיו לפני שנוטל ידיו - ראה שו"ע אדה"ו סי' ו ס"א, היכל מנחם ח"ב ע' ריב.

21. הלכות ומנהגי חב"ד ע' 242. וראה בהרחבה בירורי מנהגים - מועדים ע' 83 ואילך. וש"נ.

22. בסידור אדה"ו פסק שמי שניער כל הלילה מברך ברכות-השחר אך אינו מברך ברכות "על נטילת ידיים" ו"אלוקי נשמה", אולם כ"ק אדמו"ר כתב שההוראה בחאסי שמע מכ"ק

1. ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: ליל הושענא רבה תשמ"ב (תורת מנחם תשמ"ב ח"א ע' 208). ליל הושענא רבה תשמ"ג (תורת מנחם תשמ"ג ח"א ע' 247 ואילך), ושם מפרט שיש לנצל את הזמן לכך: "הן לפני אמירת 'משנה תורה', הן בין אמירת 'משנה תורה' לאמירת תהילים". והן לאחר אמירת תהילים. ליל הושענא רבה תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"א ע' 285 ואילך).

2. שיחת כ"ק אדמו"ר שמחת בית השואבה תשי"ח (תורת מנחם חכ"א ע' 83).

3. ספר המנהגים ע' 42.

4. לוח כולל חב"ד. וראה שיחות כ"ק אדמו"ר: ליל הושענא רבה תשמ"ג (תורת מנחם תשמ"ג ח"א ע' 247). ליל הושענא רבה תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"א ע' 291). ליל הושענא רבה תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"א ע' 291).

5. ספר המנהגים ע' 68. וראה גם שיחת כ"ק אדמו"ר יום שמחת-תורה תשמ"ו (תורת מנחם תשמ"ו ח"א ע' 396).

6. אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' של. אם צריך להיות הלימוד בסוכה דוקא - ראה המובא בלוח יומי הלכה למעשה תשרי תשפ"א ח"ג ע' ט ובהע' 31.

7. ספר המנהגים ע' 68. ר"ד כ"ק אדמו"ר מסעודת הושענא רבה תשכ"ז (תורת מנחם חמ"ח ע' 122), ושם, שא' מזקני החסידים אמר שכ"ק אדמו"ר הרשב"י היה אומר את התהילים בהושענא רבה ללא אבנט וכ"ק אדמו"ר ענה שכ"ק אדמו"ר הרי"צ אמר שצריך להיות בחגירת אבנט. וראה שם עוד שא' מזקני החסידים סיפר שאצל כ"ק אדמו"ר הרשב"י היו מתחילים את התהילים בשעה 11:00 בלילה, וכ"ק אדמו"ר תמה על כך, שהרי נוהרים מלומר תהלים קודם חצות הלילה.

8. ספר המנהגים ע' 68. וראה גם תורת מנחם - רשימת היומן ע' קסג.

9. ספר המנהגים ע' 68.

ב"יהי רצון" לליל הושענא-רבה שאומרים אחרי ספרי התהלים, הנה אחרי ספר ג' נכתב: "ספר מזונות ופרנסה טובה", אחרי ספר ד': "ספר ישרים ותמימים", ואחרי ספר ה': "ספר צדיקים", וכיון שבסידורנו לא נתקבלו שינויים אלו (ביאבינו מלכנו), כתב כ"ק אדמו"ר (אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ב ע' קעז) שגם ב"יהי רצון" צריך לתקן כן: "ספר פרנסה וכלכלה", "ספר זכויות", "ספר סליחה ומחילה".

אך לפועל לא תוקן מאז בהוצאות החדשות של תהלים אהל יוסף יצחק. ולהעיר שבתהלים "יהי אור" יש שינויים קלים בנוסח ה"יהי רצון" שלאחר צאת הלבנה. אכן, בסרט ההקלטה

טז. הממשיך עוד בלימודו גם לאחר עלות-השחר צריך להפסיק ולומר ברכת-התורה משהאיר היום, ויש הסבורים שאינו חובה.²³

יז. טוב לישון מעט קודם התפלה כדי שיוכל להתפלל בכוונה,²⁴ ובלבד שאינו חושש שיירדם ויפסיד זמן קריאת-שמע ותפילה.

י.ד.

יום הושענא-רבה

הוספה בצדקה

א. ביום הושענא רבה, שעניינו מיתוק הגבורות, מוסיפים בנתינת הצדקה יותר מהרגיל.²⁵

תפילת הושענא-רבה

ב. קודם התפילה יש להכין הערבות לחביטת ערבות, כדלהלן סי"ד ואילך.

ג. אין לובשין קיטל בהושענא רבא, גם לא השליח-ציבור, ואין משנים דבר בתפילת הושענא רבה משאר ימי חול-המועד.²⁶

ד. קודם הלל מסירים את שתי הכריכות אשר על הלולב ואין נשארים אלא שלוש הכריכות המאגדים את הלולב, ההדסים והערבות יחד.²⁷

ה. בהושענא-רבה צריך להשתדל בריבוי הכסכוס (נענוע) בלולב ובשמחה.²⁸

ו. סדר ההושענות²⁹ < לאמירת ההושענות מוציאים את

כל ספרי-התורה שבארון-הקודש ועומדים איתם על-יד בימת הקריאה או מניחים אותם עליה.³⁰

ז. תחילה אומרים את סדר ההושענות הרגיל שבכל יום, מ"הושענא למענך אלוקינו" וכו', ולאחר מכן אומרים את ההושענות של כל ימי חג הסוכות, ובכל פעם מקיפים את הבימה, סך הכל מקיפים שבע פעמים.

ח. גם בהושענא-רבה מתחילים להקיף באות "ס" או "ע"³¹.

ט. ההקפות וכן אמירת ההושענות של הושענא-רבה הן עם ארבעת-המינים בלבד ללא הערבות של ההושענות.³²

י. לאחר אמירת ההושענות של כל יום וסיום ההקפה אומרים את הפסוק השייך להושענא רבה, כפי הנדפס בסידור.

יא. לאחר מכן אומרים את הנוסח להושענא-רבה.

יב. באמירת "ואוצרך הטוב לנו תפתח" יש לעשות אתנחתא אחר תיבת "ואוצרך"³³, וכן לחבר "לנו" ל"הטוב"³⁴ - "ואוצרך, הטוב לנו - תפתח".

יג. לאחר סיום ההושענות מכניסים את ספרי-התורה להיכל, מניחים את ארבעת-המינים במקומם ואומר השליח-ציבור קדיש תתקבל. ולאחר מכן חובטים את בדי הערבה, כדלהלן.

חביטת ערבה

יד. נוטלים חמשה בדי ערבה האגודים יחד, ונכון לאוגדם בעלי לולב [שלא בירכו עליו]³⁵.

טו. גם הנשים והקטנים נוהגים בחביטת הושענות. ויש אומרים שחובטים גם עבור הקטנים שבעריסה.³⁶

טז. חובטים את הערבות לאחר אמירת קדיש שלם ולאחר-מכן אומרים ה"יהי רצון" הנדפס בסידור.³⁷

יז. כ"ק אדמו"ר היה מפריד הערבות זו מזו קודם החבטה (כשהן באיגודן) וחובט קלות.³⁸

יח. החבטה היא על הקרקע דווקא.³⁹

יט. כ"ק אדמו"ר לא היה זורק את הערבות החבוטות על ארון הקודש, לעיתים הניחן על כסאו, לעיתים השאירן על הקרקע, ולעיתים הכניסן בסידור ולקחן עמו.⁴⁰

30. ספר המנהגים ע' 68. והוא משיחת כ"ק אדמו"ר הרי"צ הושענא-רבה תש"ח (ספר השיחות תש"ח ע' 171). ושם מסיים: "כן הוא מנהג לייבאוויטש". וכן הגיה כ"ק אדמו"ר בלוח כולל חב"ד.

31. אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שלט. וראה לעיל בפנים פ"ו סל"ג.

32. שער הכולל פמ"ח ס"ט ממשמעות הלשון בסידור אדה"ז.

33. לקוטי דיבורים ח"א ע' נט.

34. מכתב כללי "בשם השם" תשמ"ב (לקוטי שיחות חכ"ד ע' 583). ושם מציין לנאמר בספר המאמרים תרפ"ז ע' כא ואילך ש"הטוב לנו" פירושו חסד פרטי בטוב הנראה והנגלה. וראה גם מאמר ד"ה ביום השמיני עצרת תרצ"ו (ספר המאמרים תרצ"ו ע' 40, ספר המאמרים קונטרסים ח"ג קפ"ט): "הטוב לנו - היינו, באותן העניינים הטובים רבני חיי ומזונת שמוכן ומושג בשכלנו שהוא טוב".

35. אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שלד.

36. אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שלו. הלכות ומנהגי חב"ד ע' 75.

37. סידור אדה"ז על אתר.

38. אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ס"ע שלט.

39. סידור אדה"ז על אתר.

40. אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שמ. ובשו"ע אדה"ז סי' תמה סי"ב מביא דיש הנהגין

אדמו"ר מהוריי"צ היא שכן לברך, וכך הורה בפועל - ראה אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ג ע' ד. היכל מנחם ח"ב ע' ריב. וראה בירורי מנהגים - מועדים ע' 90 ואילך. וש"ג.

23. הנה בשו"ע אדה"ז סי' מז ס"ז הביא בזה ב' דעות אם צריך לברך, ושהרוצה לצאת ידי ספק ישמע הברכה מאחר ויתכונן לצאת י"ח, ואם אין אחר - יברך בעצמו. אבל בסידורו לפני ברכות התורה פסק: "ואם ניעור כל הלילה - מברך כשיאור היום, כמו כל ברכת השחר". מבואר שבשעה שהאיר היום עליו להפסיק מלימודו ולברך ברכת התורה, כיון ש"חסור לברך ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך", ולכאורה ברגע שגזע זמן החיוב חל עליו כבר איסור זה. וכ"כ בנוד"ד בשבח המועדים פנ"ז ס"ד. וכ"ה בלוח כולל חב"ד בליל הושענא רבה.

אבל בהלכות ומנהגי חב"ד ע' 75 הע' 378 הביא במוסגר: "הרה"ח יוסף יצחק ש" אופן העיר, שלא נמצא בטושו"ע וש"ע אדה"ז סימנים מו-מז האיסור להניעור בלילה ללמוד לפני ברכת התורה. ואכן, בס' מנהגי ישראל תורה סי' מז סק"א מביא שאין בזה איסור. וראה גם המלך במסיבו ח"א ע' קעב-ג. ויל"ע במשמעות הלשון בסידור לפני ברכת התורה בזה. ובאמירת תיקון ליל שבועות ובכלל בהתועדויות, כולל הרבי עצמו - רגילים תמיד להמשיך בדברי תורה ואין נוהגין בזה כלל". ע"ש.

ואכן, אם נמצא בזה איסור תלוי הדבר במשמעות לשון אדה"ז בסידור שהובאה לעיל, וממנה אכן משמע בפשטות שיש איסור. וכן מפורש בהציון להמלך במסיבו ח"א ע' קעב-קעג, אשר בליובאוויטש, לאחר המאמר של כ"ק אדמו"ר הרשב"ב בליל חג-השבועות היתה נערכת "חזרה", וכאשר בינתים כבר האיר היום, הפסיקו לומר ברכות-השחר. וכ"ה גם בתורת מנחם ח"א ע' 15 (וראה גם חמ"ז ע' 5). אף שכמובן זה כשלעצמו אינו מהווה הוראה לרבים, מה גם שבהמלך במסיבו שם שאל כ"ק אדמו"ר אם היה זה בהוראת כ"ק אדמו"ר הרשב"ב והשיבוהו שלא. ולהעיר מתורת מנחם - רשימת היומן ע' רנט.

מאידך, מהנהגת כ"ק אדמו"ר עצמו נראה שלא חש לזה, כנ"ל, וכן י"א ש"מאמר מתן תורה" שהיה נאמר בליל שבועות לפעמים רבה תשי"מ (תורת מנחם תשד"מ ח"א ע' 294 ואילך).

24. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ג ע' תלד. וראה גם ח"ט ע' רלט.

25. שיחת כ"ק אדמו"ר הושענא רבה תשי"מ (תורת מנחם תשד"מ ח"א ע' 294 ואילך).

26. אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שלו. שבח המועדים ע' 89. וראה גם מנ"א סי' תרסד סק"ג.

27. ספר המנהגים ע' 68. תורת מנחם - רשימת היומן ע' קסג. וראה שיחת כ"ק אדמו"ר ליל שמחת תורה תשי"ח (לקוטי שיחות ח"ד ע' 1368). וראה גם אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ט ע' כו.

28. לקוטי שיחות ח"ד ע' 1368, וזו הסיבה לכך שמסירים הטבעות מהלולב.

29. דיני ומנהגי הושענות בכלל - ראה לעיל בפנים פ"ו סכ"ז ואילך.

השתדלות יתירה

כ. מצד מעלת היום יש להשתדל בהשתדלות יתירה בכל ענייני העבודה של חג-הסוכות (בנוסף לעבודות המיוחדות של הושענא-רבה); תפילה ולימוד התורה⁴¹, סעודת יום-טוב (כדלהלן), שמחת-בית-השואבה וזיכוי בני ישראל במצות ארבעת-המינים במשך כל היום כולל⁴².

סעודת יום-טוב

כא. במהלך היום נוהגים לאכול סעודת יום-טוב, ויש להשתדל לאוכלה קודם שעה עשירית (15:20 לערך לפי אופק תל-אביב)⁴³.

כב. בהושענא-רבה טובלים פרוסת "המוציא" בדבש⁴⁴.

כג. מנהג ישראל לאכול "קרעפכין" (כיסני בשר ממולאים בבצק) בהושענא-רבה⁴⁵.

שניים מקרא ואחד תרגום

כד. בארץ ישראל מעבירים את הסדרה "וזאת הברכה" שניים מקרא ואחד תרגום בהושענא-רבה - ערב שמחת-תורה⁴⁶.

כה. באם לא סיים העברת סדרת "וזאת הברכה" בערב שמחת-תורה - צריך להזדרז ולהשלים לפני הקריאה בציבור של פרשת "וזאת הברכה" ביום שמחת-תורה, ועל-כל-פנים לא יאחר ממוציא שמחת-תורה⁴⁷.

פרידה מהסוכה

כו. בארץ-ישראל בהושענא-רבה לפנות ערב נכנסים לסוכה ואוכלים או שותים דבר מה להיפרד, אבל אין אומרים את ה"יהי רצון" שנדפס בסידורים אחרים⁴⁸.

דיני ומנהגי ההכנות לחג שמחת-תורה והדלקת הנרות ועוד יתבארו בפרק הבא.

טו.

ערב וליל שמחת-תורה

ההכנות לחג

א. **החצה וטבילה** < מצוה להתרחץ ולטבול במקוה לכבוד

לשרוף את החמץ בערב פסח עם הערבה שחבטו אותה בהושענא רבה, כי כל דבר שנעשה בו מצוה אחת נכון לעשות בו מצוה אחרת, ויש נוהגים לעשות היסק מערבות שבלולב לאפיית המצות.

41. שהיא בהוספה על כל השנה כולה.

42. ובוודאי שהקב"ה יתן את הכח שבזמן מועט בכמות יפעלו בשלימות בכל עניין בפני עצמו ועד למעלה ממדידה והגבלה - שיחת כ"ק אדמו"ר ליל הושענא-רבה תנש"א (תורת מנחם תנש"א ח"א ע' 148).

43. כיון שהיא סעודה בערב יום-טוב, וראה בהרחבה לוח יומי הלכה למעשה, תשרי תשפ"א ח"ג, הע' 47, שיש מקום לתחילה לאוכלה קודם חצות ועכ"פ קודם שעה עשירית. עיש"ב.

44. ספר המנהגים ע' 68.

45. ספר המנהגים ע' 58 בהערה. שיחת כ"ק אדמו"ר הושענא-רבה תנש"א (תורת מנחם תנש"א ח"א ע' 213)

46. היום יום כ"א תשרי. שיחת כ"ק אדמו"ר ליל שמחת-תורה תשי"א (תורת מנחם ח"ב ע' 35).

47. שיחות כ"ק אדמו"ר: יום שמחת-תורה תשמ"ו (תורת מנחם תשמ"ו ח"א ע' 396). ליל שמחת תורה תשמ"ו (תורת מנחם תשמ"ו ח"א ע' 350).

48. ספר המנהגים ע' 69. ר"ד כ"ק אדמו"ר מסעודת ליל שמיני-עצרת תשכ"ו (תורת מנחם חמ"ח ע' 124). שיחת ש"פ בראשית (א) תנש"א (תורת מנחם תנש"א ח"א ע' 208). וראה גם ספר השיחות תרצ"ט ע' 304.

החג, ונכון לעשות כן סמוך לכניסת החג (החל מחצות היום, ועכ"פ שעה קודם חצות), כדי שיהיה ניכר שרוחץ וטובל לכבוד החג⁴⁹.

ב. צדקה > יש לתת צדקה עבור החג⁵⁰.

ג. למשמש בכיסוי < מצוה על כל אדם למשמש בכיסוי לפני כניסת החג, שלא יהיה בהם דבר מוקצה, בפרט שהשתמש בבגדי יום-טוב במהלך היום⁵¹.

הדלקת נרות

ד. זמן⁵² ההדלקה < זמן הדלקת הנרות - בזמן הנקוב בלוחות, כמו בכל ערב שבת. אם לא הספיקו - יכולים להדליק גם בלילה (כשחל החג בחול, כמובן), קודם הסעודה. במקרה זה, מדליקים את הנרות מאש הדולקת לפני החג.

ה. מדליקים את הנרות ואח"כ מברכים, כמו בערב שבת. וכן אין מכבים את הגפרור, אלא מניחים אותו שיכבה מעצמו, כמו בערב שבת.

ו. נוסח הברכה < בהדלקת-נרות מברכים שתי ברכות: "להדליק נר של יום טוב" וברכת "שהחיינו".

ז. כיון שבברכת "שהחיינו" יש לחשוש שמקבלים את קדושת החג וממילא לא מועיל בזה תנאי שאינה מקבלת בזה את קדושת החג, לכן נכון שהצריכה להדליק נרות ולעשות תנאי - לא תברך "שהחיינו" בשעת הדלקת הנרות אלא רק תצא ידי חובה בשמיעת ברכה זו בקידוש, ומכל מקום הסומכת על תנאי זה (אף שבירכה "שהחיינו") יש לה על מה לסמוך.

ח. אם שכחה לברך "שהחיינו" בעת הדלקת הנרות - תכוון לצאת ידי חובת ברכה זו כשתשמענה בעת הקידוש.

ט. איש המדליק, יברך "שהחיינו" רק בקידוש. ואם טעה וברך "שהחיינו" בהדלקת נרות - אינו מברך שוב בקידוש.

י. אשה המקדשת לעצמה ובירכה "שהחיינו" בהדלקת-נרות - לא תברך שנית בקידוש, ויכולה לברך גם לכתחילה רק בשעת הקידוש.

יא. הנאה מהנרות < כיון שרבים נוהגים לסעוד את סעודת ליל החג בבית-הכנסת, לכן באם אין מי שיאכל בבית לאור הנרות, יש להכין נרות שידלקו גם לאחר שיחזרו מבית-הכנסת שיוכלו ליהנות מהם, או שאחד מבני הבית יהנה מהם בלילה לאחר הדלקת הנרות⁵³.

תפילת מנחה

יב. מתפללים מנחה עם "יעלה ויבוא" כבכל חול-המועד סוכות ואומרים "לדוד ה' אורי" בפעם האחרונה.

49. ראה לעיל פ"ג ס"ה. וש"נ.

50. לקוטי שיחות חכ"ח ע' 315.

51. ראה שר"ע אדה"ו סי' רנב קר"א סק"ד.

52. מקורות והערות לסעיפים אלו - ראה לעיל פ"ג סכ"א ואילך.

53. לפי שר"ע אדה"ו סי' רסג ס"ד.

יוקר הזמן דשמת-תורה

יג. כ"ק אדמו"ר הרי"צ הוזהיר בשם אביו, כ"ק אדמו"ר הרשב"ב: יש לייקר מאד את ארבעים ושמונה השעות [בחו"ל] של שמיני-עצרת ושמחת-תורה⁵⁴. בכל רגע יכולים לשאוב אוצרות בדליים וחביות, בגשמיות וברוחניות, וזאת - על ידי הריקודים⁵⁵.

יד. כ"ק אדמו"ר הרי"צ אמר: בשמיני-עצרת ושמחת-תורה צריכה להיות העבודה להעמיד את עצמו בתנועה טובה, ובאותה תנועה טובה יעמוד בתוקף ובחוזק במשך כל השנה. שכן, כעת פתוחים כל השערים, והזמן הנוכחי של שמיני-עצרת ושמחת-תורה יקר מאד ויש לייקרו⁵⁶.

שמחה וריקודים

טו. בשמיני-עצרת ושמחת-תורה מנהגן של ישראל - אשר "תורה הוא"⁵⁷ - לשמוח בשמחה זו יותר מבשמחת-בית-השואבה ויותר משמחת יום-טוב סתם⁵⁸.

טז. השמחה בשמחת-תורה אינה קשורה עם לימוד-התורה בהבנה והשגה, אלא בריקודים באופן שספר-התורה חגור באבנט ועטוף במעיל - ריקוד שאינו קשור עם השכל, אלא עם הרגליים וכח המעשה⁵⁹, ומצד זה השמחה בשמחת-תורה היא בשווה אצל כל עם ישראל, ללא הבדל בין הדרגות בהם אוחזים⁶⁰.

יז. בשמיני-עצרת ושמחת-תורה שמחים בעיקר ובדווקא בבית-הכנסת ולא ברחוב⁶¹, אך פשוט שניתן לצאת

גם לרחוב ולעשות שם ריקוד או הקפה ובמיוחד בין בני-ישראל.

וראה עוד להלן אודות ההקפות.

תהלוכה

יח. כ"ק אדמו"ר תיקן ללכת בתהלוכה לבתי-כנסת נוספים ולהוסיף בשמחת החג, בשמחה וריקודים ובאמירת דברי תורה וחסידות⁶².

תפלת ערבית

יט. מתפללים תפלת ערבית של יום-טוב, ומתחילים ב"שיר המעלות", ובשמונה-עשרה - תפילת שלש רגלים, עם התוספת: "ביום שמיני עצרת החג הזה".

כ. לאחר קדיש שלם של תפילת ערבית של יום-טוב, האבלים אומרים משניות וקדיש דרבנן, אך אין אומרים "עלינו" והקדיש שלאחריו אלא רק לאחר ההקפות⁶³.

קידוש והתוועדות לפני הקפות

כא. מיד אחר מעריב, קודם הקפות, עורכים קידוש, סועדים סעודת יום-טוב או עכ"פ אוכלים מזונות עבור 'קידוש במקום סעודה', ומתוועדים יחדיו בשמחת החג ורק אז הולכים להקפות⁶⁴.

סדר הקידוש

כב. נוסח הקידוש: "אתקינו", ברכת הגפן, נוסח הקידוש שלש-רגלים, ברכת "שהחיינו".

כג. נוהגים שכל אחד (מעל גיל מצוות) עושה קידוש לעצמו ואינו יוצא ידי חובה מאחרים⁶⁵, כיון שבליל שמחת-תורה ברכת "שהחיינו" היא על התורה⁶⁶.

כד. כשנוהגים כן - יש לומר את המילים "סברי מרנן" בחשאי, כדי שלא להוציא ידי חובה אחרים⁶⁷.

כה. כמובן שבמקום בו לא כולם עושים כן מכל סיבה שהיא ורוצים לצאת ידי חובה מהמקדש - יש לכוון להוציאם ידי חובתם ולומר "סברי מרנן" בקול.

כז. גם מי שכבר יצא ידי חובת קידוש יכול לכתחילה לקדש עבור בני-ביתו שעדיין לא שמעו ברכת

54. בענין זה ראה גם ספר השיחות תרצ"ו ע' 196. תורת מנחם - רשימת הימין ע' שגג ("בשמיני עצרת היו מייקרים מאד את הזמן"). אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ד ע' מא. וראה ספר השיחות תש"ב ע' 9, ש"כ"ק אדמו"ר הרשב"ב התבטא פעם: "בשמחת-תורה, כל דקה היא שנה".

55. ספר המנהגים ע' 68. ספר השיחות תש"ד ע' 31.

56. ספר השיחות תש"ה ע' 54.

57. ראה תוס' מנחות כ, ב ד"ה נפסל, רמ"א י"ד סי' שעו ס"ד בשם מהרי"ל. שו"ע אדה"ז א"ח סו"ס קפ. סי' תלב ס"א. סי' תנב ס"ד. סי' תצד ס"ו. ועוד.

58. ספר המנהגים ע' 68. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ד ע' כ. לקוטי שיחות ח"ד ע' 166 ואילך. וראה בהרחבה שיחות כ"ק אדמו"ר: שבת חול-המועד-סוכות תשי"ט (תורת מנחם ח"כ"ד ע' 116). ליל שמחת-תורה תש"כ (תורת מנחם ח"כ"ו ע' 87 ואילך). ש"פ בראשית (התוועדות ב') תש"א (תורת מנחם ח"כ"ט ע' 128). יום שמחת-תורה תשכ"ה (תורת מנחם ח"מ"א ע' 114). יום שמחת-תורה תשכ"ו (תורת מנחם ח"מ"ה ע' 115 ואילך, ושם, שבוה גופא - השמחה דשמחת-תורה נעלית עוד יותר מהשמחה דשמיני-עצרת). ש"פ בראשית (התוועדות ב') תשכ"ו (תורת מנחם ח"מ"ח ע' 183 וע' 212). יום ב' דחג-הסוכות תשכ"ח (תורת מנחם ח"מ"א ע' 113, ושם, דמ"מ יש מעלה בשמחת-בית-השואבה, שרק עליה נאמר (סוכה נא, א-ב) "מי שלא ראה כו' לא ראה שמחה מימיו"). ש"פ ואתחנן תשכ"ח (תורת מנחם ח"מ"ג ע' 344). ש"פ בראשית (התוועדות ב') תשל"א (תורת מנחם ח"ס"ב ע' 198). שיחת ליל שמחת-תורה תשמ"ה (תורת מנחם תשמ"ה ח"א ע' 355). ובכ"מ. וראה גם אגרות קודש כ"ק אדמו"ר הרי"צ ח"ו ע' רסט. ספר השיחות תש"ד ע' 13.

59. ראה ספר המאמרים תרפ"ו ע' נה. תרפ"ט ע' 57. תרצ"ו ע' 41. תרצ"ט ע' 68. תש"ה ע' 69. תש"ו ע' 40. לקוטי שיחות ח"ד ע' 8-1167. מאמר כ"ק אדמו"ר ד"ה להבין ענין שמחת-תורה תשל"ח (ספר המאמרים מלוקט תשרי ע' ר). שיחות כ"ק אדמו"ר: ליל שמחת-תורה תשי"ג (תורת מנחם ח"ז ע' 95 ואילך). יום שמחת-תורה תש"כ (תורת מנחם ח"כ"ו ע' 101). ש"פ בראשית תשכ"ה (תורת מנחם ח"מ"א ע' 177). ועוד. וראה גם דברי כ"ק אדמו"ר הרי"צ בליובאוויטש וחייליה ע' 33.

60. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר הרי"צ ח"א ע' קצד. ח"ג ע' תסח. וראה גם ספר השיחות תרצ"ו ע' 79 ואילך. לקוטי שיחות ח"ד ע' 7-166. שיחות כ"ק אדמו"ר: ליל שמחת-תורה תשכ"ב (תורת מנחם ח"ל"ב ע' 99 ואילך, ושם, שאצל "ראשיכם שבטיכם" צריך להיות ענין הריקודים אפילו עוד יותר מאנשים רגילים, וכפי שראו אצל רבותינו נשיאנו, כדלהלן בפנים). יום שמחת-תורה תשכ"ה (תורת מנחם ח"מ"א ע' 152). יום שמחת-תורה תשל"ב (תורת מנחם ח"ס"ו ע' 124). ליל שמחת-תורה תשנ"ב (תורת מנחם תשנ"ב ח"א ע' 149). ובכ"מ. וראה מאמרי כ"ק אדמו"ר הזקן - הקצרים ע' רד.

61. ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: ליל שמחת-תורה תשמ"ב (תורת מנחם תשמ"ב ח"א ע' 228). ליל שמחת-תורה תשמ"ה (תורת מנחם תשמ"ה ח"א ע' 362).

62. והוא ע"ד מה שכתב אדה"ז בסידורו בסדר ההקפות: "גם כי עשה כן [ריקודים והקפות עם ספרי-התורה] בבית-הכנסת שלו, אם הולך לבית הכנסת אחר שלא גמרו - ירנן וישמח גם כן עמהם". ראה בזה בהרחבה

אגרות קודש כ"ק אדמו"ר הרי"צ ח"ז ע' רסא. שיחות כ"ק אדמו"ר: ליל שמחת-תורה תש"ז (לקוטי שיחות ח"ט ע' 578). יום שמחת תורה תשל"ז (שיחות קודש תשל"ז ח"א ע' 151). שבת בראשית תשמ"ה התוועדות הב' (תורת מנחם תשמ"ה ח"א ע' 455). יום שמחת-תורה תשנ"ב (שיחות קודש תשנ"ב ח"א ע' 210). וראה גם אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ה ע' טו. ועוד.

63. ראה קובץ אהלי ליובאוויטש גל' ד ע' 139. אוצר מנהגים והוראות ע' שיט.

64. והיו אוכלים סעודת יום-טוב לאחר סיום ההקפות - קובץ ליובאוויטש גל' ה ע' 72. וראה תורת מנחם - רשימת הימין ע' קסג. ספר השיחות תש"ב ע' 135. שיחת כ"ק אדמו"ר ליל שמחת-תורה תשל"ט (שיחות קודש תשל"ט ח"א ע' 123, לגבי ליל שמחת-תורה). קובץ אהלי ליובאוויטש גל' ד ע' 139.

65. כיון שברכת 'שהחיינו' שהיא על התורה אי אפשר לצאת ידי חובה בשמיעה מאחר, והלוואי שכל אחד יפקיע את עצמו - ספר השיחות תש"ד ע' 32. וראה עוד בזה לקוטי שיחות ח"ט ע' 371 ובהע' 6 שם. וראה אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שסח. קובץ אהלי ליובאוויטש גל' ד ע' 152.

66. ראה גם ספר המאמרים תש"ה ע' 69. לקוטי דיבורים ח"א ע' א. ספר השיחות תרצ"ו ע' 15.

15. תרצ"ו ע' 196. תש"ה ע' 55.

67. ראה ספר השיחות תרצ"ו (מהדורה חדשה) ע' 16 ובהע' 3 שם.

הקידוש (ואם הוא מקדש רק לנשים - לא יברך "שהחינו" ⁶⁸).

כה. כ"ק אדמו"ר הורה אשר במקום שיש חשש שחלק מהנוכחים ישתו ויאמרו 'לחיים' לפני קידוש, יעשה אחד קידוש בקול רם ויוציא את כל מי שרוצה לצאת ידי חובה ⁶⁹.

אמירת "לחיים"

כו. בשמיני-עצרת ובשמחת-תורה יש לומר "לחיים" ⁷⁰.
כז. לפעמים בתור הוראת שעה, היה כ"ק אדמו"ר מסיר בשמחת-תורה את ההגבלה שהטיל על שתיית 'משקה' ⁷¹, אך בפעמים אחרות הורה במפורש לאיסור ⁷².

כח. אבל בתוך שבעה יש לו לומר "לחיים", כדי שלא תהיה אבלות בפרהסיא ⁷³.

השתתפות נשים וילדים בהקפות

כט. אף-על-פי שבפועל רק האנשים רוקדים בהקפות, מנהג ישראל שגם הנשים באות להקפות כדי לראות ולשמע ⁷⁴. אך יש לשמור על גדרי הצניעות, שיהיו האנשים במקומם והנשים במקומן - בעזרת הנשים ⁷⁵.

ל. מנהג ישראל שבשמחת-תורה משתתפים בשמחה אפילו ילדים קטנים ביותר, על-ידי שנותנים להם ספרי-תורה קטנים או דגלים עליהם מצוירים תורה ושמחת-תורה וכיו"ב, והם שמחים ורוקדים יחד עם דברים אלו, ואף אם אינם רוקדים עם דברים אלו מסבירים להם שרוקדים לכבוד שמחת-תורה ⁷⁶.

לא. מנהג ישראל להביא גם את התינוקות להקפות ⁷⁷.

סדר ההקפות

לב. פסוקי "אתה הראת" < אומרים פסוקי "אתה הראת" שלוש פעמים ⁷⁸.

לג. פסוקים אלו אומרים פסוק בפסוק אחר המקריא ⁷⁹.
לד. נוהגים לכבד אנשים מהקהל שיאמרו כל א' פסוק (ויש הנוהגים שאת ב' הפסוקים הראשון והאחרון מכבדים את כ"ק אדמו"ר, וכל הקהל אומרם יחד), ובסיום כל פעם של אמירת "אתה הראת" אומרים "אב הרחמים" וכו'.

לה. מנהג חב"ד על פי הוראת כ"ק אדמו"ר, אשר לאחר אמירת "אתה הראת" בפעם השלישית ואמירת "אב הרחמים", מוסיפים לומר את הפסוק "והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת וגו'" שלוש פעמים ⁸⁰.

לו. לעיתים ב"שנת הקהל" הורה כ"ק אדמו"ר להוסיף את הפסוק "הנני מביא אותם מארץ צפון" וגו' ⁸¹.

לז. פתיחת הארון והוצאת ספרי-התורה < אין נוהגים לפתוח את הארון בעת אמירת הפסוק "ויהי בסוע הארון" וגו' אלא אחרי אמירת כל הפסוקים שלפני ההקפות ⁸², פותחים את הארון ומוציאים את כל ספרי-התורה ומכבדים אנשים שיאחזום ⁸³.

לח. אין מסירים את הכתרים מספרי-התורה לקראת הריקודים ⁸⁴.

לט. ההקפות < את הקטעים לפי סדר האל"ף-ב"ת הנאמרים ב'הקפות', אומרים קטע קטע אחר המקריא ⁸⁵.

מ. את קטעי ההקפה אומרים תוך כדי הקפת בימת הקריאה ולאחר מכן ממשיכים בהקפה בשירה וריקודים לכבוד התורה.

מא. נוהגים שהגבאי מכריז בסוף כל הקפה "עד כאן הקפה א'" וכו' ⁸⁶.

מב. בפסקא "עוזר דלים" צריכים לומר "עוזר", להפסיק קמעא ולהמשיך "דלים" - "הושיעה נא" ⁸⁷.

מג. הניגונים המושרים בשעת ההקפות הם ניגונים

תורה תנשי"א (תורת מנחם תנשי"א ח"א ע' 178). וראה גם קובץ ליובאוויטש גל' 5 ע' 73 (משנת תש"ה) "על פסוקי את הראת חוזרים שלוש פעמים ויותר", אך בהמשך נקבע המנהג כבפנים. ולמעשה, בבית מדרשו של כ"ק אדמו"ר בגלל הצורך לכבד רבים מאנשי, כשעמדו לסיים את הפעם השלישית, היו חוזרים לפסוקים הקודמים ואומרים אותם שוב, כך שאת רוב הפסוקים אמרו ארבע פעמים (אוצר מנהגי חב"ד אלול תשרי ע' שנה). וראה קובץ אהלי ליובאוויטש גל' ד ע' 142.

79. לוח כולל חב"ד.

80. ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: יום שמחת-תורה תש"ג (תורת מנחם תש"ג ח"א ע' 211, שם ע' 226). ליל שמחת-תורה תשנ"ב (תורת מנחם תשנ"ב ח"א ע' 164), וברוב השנים הוסיפו פסוק זה רק בשמחת-תורה, אך בשנים תש"ג ותשנ"ב הוסיפו פסוק זה אף בליל שמיני-עצרת (ראה בית חיינו גל' 15 ע' 9 וגל' 108 ע' 13). וראה קובץ אהלי ליובאוויטש גל' ד ע' 142.

81. באוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שנו כתב בסתם שכן נהג בשנת "הקהל" ולעיתים גם בשנה רגילה (ראה לדוגמה יומן הרי"י סוסובר תשרי יום שמחת-תורה תשכ"ח - תשורה, כ' אלול תשע"א, ע' 155). אך בהלכות ומנהגי חב"ד ע' 82 כתב שזה נמצא בימינו משנות "הקהל" החל משנת תשכ"ו, אך בשנת תשמ"ח לא נמצא בימינו שורה לומר פסוק זה.

82. אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שנו.

83. סידור אדה"ו.

84. כיון שעיקר העניין דכתיב תורה שייך לשמחת-תורה, כמפורש בזהר ח"ג רנו, ב בקשר לשמחת-תורה: "ומעטרים לספר-תורה בכתר דיליה", והרי הכתר מורכב על העצי-חיים באופן שאינו יכול ליפול משם - שיחת כ"ק אדמו"ר יום שמחת-תורה תשמ"ג (תורת מנחם תשמ"ג ח"א ע' 308). וראה גם שיחת יום שמחת-תורה תש"ג (תורת מנחם תש"ג ח"א ע' 234).

85. לוח כולל חב"ד.

86. לוח כולל חב"ד. וראה שער הכולל פמ"ה ס"ו. שיחת כ"ק אדמו"ר ליל שמחת-תורה תשל"ה (שיחות קודש תשל"ה ח"א ע' 81). יומן הרב מני מנחם מענדל וולף ש"י מתשרי תשכ"ט ע' ח.

87. הוראת כ"ק אדמו"ר הרשב" - ספר השיחות תש"ד ע' 31.

68. אף כי בשו"ע אדה"ו סי' רעג ס"ו פסק שלכתחילה לא יקדש להם אם יודעים לקדש לעצמם, כ"ק אדמו"ר הקל בזה גם לכתחילה - ראה שיחת כ"ק אדמו"ר יום ב' דהג-הסוכות תשכ"ו (תורת מנחם חמ"ח ע' 101). וראה עוד בזה בהלכות ומנהגי חב"ד ע' 83 הע' 431.

69. ראה שיחת כ"ק אדמו"ר ליל שמחת-תורה תשל"א (תורת מנחם חס"ב ע' 124, ושם, שיש לו לכוון להוציא גם את כל ה"עם שבשדות", היינו מי שאינו נמצא בבית-הכנסת. וצ"ע).

70. ולהעיר משיחת ליל שמחת-תורה תשכ"ט (תורת מנחם חנ"ד ע' 149) שנשתנו העיתים והטבעיים, ומשמע שבזמננו אין צורך להקפיד על כך כלל. וצ"ע. וראה גם שיחת ליל שמחת-תורה תש"א (שיחות קודש תשמ"א ח"א ע' 219 ואילך).

71. ספר השיחות תרפ"ב ע' 28. תרפ"ו ע' 96. תרפ"ז ע' 114. תש"ב ע' 13. שיחות כ"ק אדמו"ר: ש"פ בראשית תשכ"א (תורת מנחם חכ"ט ע' 121). ליל שמחת-תורה תשמ"ה (תורת מנחם תשמ"ה ח"א ע' 362). ליל שמחת-תורה תשמ"ו (תורת מנחם תשמ"ו ח"א ע' 360, ושם, שברוך כלל סדר העבודה הוא למלאת כלים ריקים, אך בשמחת תורה הסדר הפוך - שיש לרוקן כלים מלאים ביי, על ידי אמירת "לחיים"...). ליל שמחת-תורה תש"ג (תורת מנחם תש"ג ח"א ע' 220). וראה רשימות הרב"ש ע' מה-ו. שם ע' קנג.

72. ראה שיחת שמחת-תורה תשכ"ו (תורת מנחם חמ"ה ע' 127). יום שמחת-תורה תשל"א (תורת מנחם חנ"ח ע' 162).

73. ראה שיחת ליל שמחת-תורה תשכ"ט (תורת מנחם חנ"ד ע' 158). י"ב תמוז תשכ"ה (תורת מנחם חמ"ד ע' 100). היכל מנחם ח"ג ע' רנה. התקשרות גל' סג ע' 15.

74. ראה ר"ד כ"ק אדמו"ר מסעודת ליל שמיני-עצרת תשל"א (תורת מנחם חנ"ח ע' 136).

75. שיחת כ"ק אדמו"ר שמחת-בית-השואבה תשל"א (תורת מנחם חס"ב ע' 132). וראה עוד בהמצוין בהערה הבאה.

76. ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: ליל שמחת תורה תשמ"ו (תורת מנחם תשמ"ו ח"א ע' 345). ליל שמחת תורה תנשי"א (תורת מנחם תנשי"א ח"א ע' 173).

77. שיחת כ"ק אדמו"ר ליל שמחת-תורה תשמ"א (שיחות קודש תשמ"א ח"א ע' 224). וראה גם שיחת ליל שמחת-תורה תשל"ד (שיחות קודש תשל"ד ח"א ע' 74).

78. שיחת כ"ק אדמו"ר י"ג תשרי תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"א ע' 87).

79. ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: ש"פ בראשית תשכ"ו (תורת מנחם תשכ"ו ח"א ע' 195). ליל שמחת-תורה תשנ"ב (תורת מנחם תשנ"ב ח"א ע' 158). וראה גם שיחת ליל שמחת-

הקפות

- ד. אומרים פסוקי "אתה הראת" ומוציאים את כל ספרי התורה, כבלילה.
- ה. ביום שמחת-תורה ההקפות הן מחצית, דהיינו שבכל הקפה סובבים רק חצי עיגול, כך שבסך הכל מקיפים את הבימה שלוש וחצי פעמים.
- ו. כמו-כן, אין מפסיקים בריקודים בין הקפה להקפה, אלא אומרים את שבע ההקפות ברציפות, וכל אלו שהתכבדו בראשונה מקיפים את כל ההקפות ובסיומן שרים ורוקדים לכבוד התורה⁹⁸.
- ז. לאחר ההקפות מחזירים את כל ספרי-התורה לארון-הקודש.

קריאת-התורה

- ח. פתיחת הארון והוצאת ספרי-התורה < לאחר פתיחת הארון, כשחל יום-טוב בחול אומרים קודם "ברוך שמיה" י"ג מדות ותפלת "ריבונו של עולם" פעם אחת. ואם חל בשבת אין אומרים אותם⁹⁹.
- ט. מוציאים שלשה ספרי-תורה, את הספר הראשון נותנים לשליח-הציבור שיוליכו לבימת-הקריאה, את הספר שני מוליך אדם אחר, ואילו את הספר השלישי מוליך הפותח את הארון בעצמו¹⁰⁰.
- י. יש להשתדל שהספר הראשון שמוציאים מהיכל יהיה הספר שמכוון לקריאה הראשונה.
- יא. אם טעו והוציאו תחילה את הספר המכוון לקריאה השנייה/השלישית, יש לקרוא בו בתחילה - ולכן יגללו אותו לקריאה הראשונה ויקראו בו, ואח"כ יגללו את הספר השני לקריאה השנייה/השלישית¹⁰¹.
- יב. לכתחילה יש לגלול את ספרי-התורה לפני התפילה, כדי למנוע טרחא דציבורא בגלילתו בציבור בשעת הקריאה¹⁰².
- יג. לאחר שספרי-התורה מגיעים אל בימת-הקריאה, מניחים על הבימה את ספר-התורה הראשון, ומסרים את ספר-התורה השני והשלישי למי שישב עמו ויחזיקנו עד שיגיע זמן הקריאה בו¹⁰³.
- יד. אין מניעה שקטן יישב עם ספר-התורה, ובלבד שיחזיקנו ביציבות ובכבוד¹⁰⁴.
- יד. סדר הקריאה ואופן עליית כולם לתורה < בספר-התורה

קבועים מדור לדור: "וכל קרני רשעים אגדע", "על הסלע הך"⁸⁸, ניגון ההקפות להרה"ק המקובל וכו' ר' לוי יצחק שניאורסון ע"ה, אביו של כ"ק אדמו"ר⁸⁹, "ניגון הקפות לשמחת-תורה" ועוד, וכ"ק אדמו"ר היה מוסיף עליהם ניגונים נוספים, כגון "ופרצת", "ניעט ניעט ניקאווא". כמו-כן, בעת ההקפות אצל כ"ק אדמו"ר היו החסידים מוסיפים ניגונים נוספים⁹⁰.
מד. מאריכים בהקפות כדי לאפשר לכל אחד מהקהל לרקוד עם ספר-תורה⁹¹.

מה. אין האבל הולך בהקפות עם ספר תורה לבד אלא בליווי אדם נוסף⁹².
מו. מחזירין את הספרי תורה לארון הקודש לאחר כל הקפה⁹³.

סעודת יום-טוב

מח. בשמיני-עצרת ושמחת-תורה אין טובלים פרוסת "המוציא" בדבש⁹⁴.
מט. באם שמו בטעות דבש על השלחן אזי טובלים גם בדבש⁹⁵.

ט.ז.

יום שמחת-תורה

תפילת שחרית

- א. סדר התפילה - כבכל יום-טוב, שמונה עשרה לשלש רגלים בתוספת "שמיני עצרת החג הזה".
- ב. נשיאת-כפיים בשמחת-תורה - רק בתפילת שחרית ולא בתפילת מוסף⁹⁶.

התוועדות הכנה להקפות

- ג. נוהגים לערוך התוועדות לאחר תפילת שחרית, ויש לעשות קידוש, וכיון שהוא קודם תפילת מוסף - ניתן לאכול מזונות עד כביצה ולא יותר, פירות ומשקה וכיו"ב ללא הגבלה⁹⁷.

98. ראה ספר המנהגים ע' 68. תורת מנחם - רשימת היומן ע' קסד. קובץ ליובאוויטש גל' 13 ע' 64. אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שעת. וראה ביאור המנהג בשיחות ליל יום שמחת-תורה תש"ג (תורת מנחם תש"ג ח"א ע' 208).
99. סידור אדה"ו בקריאת-התורה של שבת ויו"ט. וראה סידור רבינו הזקן עם ציונים מקורות והערות על אתר ע' 72.
100. כך נוהגים בבית-חינו ובקהילות אנ"ש. וראה שערי אפרים שער י ס"ו.
101. כפר חב"ד גל' 1099 ע' 35, שכן הורה כ"ק אדמו"ר הרי"צ. השבת בקבלה ובחסידות, מנהגי שבת, הוצאת ס"ח, ס"ט ובהע' *249.
102. לפי המבואר בשו"ע ס' קמ"ד ס"ג, שאין גוללין ספר-תורה בציבור.
103. שערי אפרים שם.
104. אגרות קודש ח"ג ע' קלח (לענין נתינה לקטן להחזיק ספר-תורה "לאחר הגבה וכיו"ב). וראה מ"ש בזה בשערי אפרים שם. ספר חיים (להר"ח פאלאג'י, ס' ב ס"א). חקרי מנהגים או"ח ס' לה (ח"א ע' רכז). אסיף מנהגים והנהגות לחסידי חב"ד - קריאת התורה (נדפס בסוף תיקון קוראים בהוצאת חזק, תש"פ), סמ"ה. וש"נ.

88. ספר הניגונים ח"א ע' סא. וראה בטאון כפר חב"ד גל' 748 ע' 25.
89. ראה שיחת כ"ק אדמו"ר ליל שמחת-תורה תנש"א (תורת מנחם תנש"א ח"א ע' 185). ספר הניגונים ח"ב ע' טז. אודות ניגון זה בכלל - ראה גם ר"ד כ"ק אדמו"ר מסעודת ליל שמיני-עצרת תשכ"ט (תורת מנחם חנ"ד ע' 165).
90. על פי אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שנה. יומני בית חיינו מתשרי תנש"א ותשנ"ב. ועוד.
91. ראה שיחת כ"ק אדמו"ר ליל שמחת-תורה תשי"ב (תורת מנחם ח"ד ע' 80).
92. ספר השיחות תש"ד ע' 30. ספר המנהגים ע' 78.
93. אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שנט.
94. ספר המנהגים ע' 68. וראה קובץ אהלי ליובאוויטש גל' ד ע' 146.
95. לקוטי דיבורים ח"א ע' ח.
96. ספר המנהגים ע' 69. צמח צדק פסקי דינים ח"ב חידושים על הרמב"ם, ד. וראה חקרי מנהגים ח"ג ע' רו.
97. ראה שו"ע אדה"ו ס' רפו ס"ד.

השני וקוראים בו בפרשת בראשית, מ"בראשית ברא" עד "אשר ברא אלוקים לעשות".

כח. בשמחת-תורה קורין הקהל בקול רם את הפסוקים "ויהי ערב וגו' וכן קורין בקול רם את פרשת "ויכולו" וגו' ובעל-הקריאה חוזר אחריהם¹¹⁸.

כט. לאחר סיום הקריאה מניחים את ספר-התורה השלישי ליד¹¹⁹ ספר-התורה השני, אומרים חצי-קדיש, ולאחר מכן מגביהים וגוללים את ספר-התורה השני¹²⁰.

ל. לאחר סיום גלילת ספר-התורה השני, פותחים את ספר-התורה השלישי וקוראים בו למפטר בפרשת פינחס: "ביום השמיני עצרת", ובסיום הקריאה מגביהים וגוללים אותו כרגיל.

לא. לאחר מכן קוראים להפטר: "ויהי אחרי מות משה" וגו' (יהושע פ"א).

לב. לאחר קריאת-התורה אומרים את הפיוטים (הנדפסים בסידור): "שישו ושמחו בשמחת התורה .. התקבצו מלאכים זה אל זה .. אגיל ואשמח בשמחת-תורה" וכו'¹²¹.

הזכרת נשמות

לג. לאחר ברכות ההפטר מניחים את ספרי-התורה על הבימה ואומרים סדר הזכרת נשמות.

לד. מי שהוריו בחיים, יוצא מבית הכנסת בשעת אמירת 'זכור', ונוהגים גם לסגור את הדלתות¹²².

לה. אכלים שנמצאים בתוך שנת האבלות, לא מזכירים את נשמת המת שעליו אכלים, אך לא צריכים לצאת מבית-הכנסת¹²³.

לו. מי שכלו י"ב חודשי אבלותו, אך עדיין לא הושלמה השנה (כיון שהיתה שנה מעוברת), יאמר את תפילת 'זכור'¹²⁴.

לז. בתפילת 'זכור' מזכירים הנשמות עם שם אימם¹²⁵ (ולא עם שם האב כדרך כלל).

לח. רבותינו נשיאנו הקפידו לאחוז ב'עצי-חיים' של ספר-התורה המונח על הבימה¹²⁶.

לט. "ידוע מנהג החסידים להזכיר גם את כ"ק מו"ח אדמו"ר (וכן את רבותינו נשיאנו שלפניו, בנוגע

הראשון קוראים לשה קוראים בפרשת "וזאת הברכה".

טו. הקריאה - בנעימת הטעמים הרגילה ולא בנעימת הימים-הנוראים¹⁰⁵.

טז. על מנת שכולם יעלו לתורה, כפי המנהג, אזי, באם יש צורך - חוזרים כמה פעמים על קריאת פרשת "וזאת הברכה" עד שכל הציבור יעלה לתורה¹⁰⁶.

יז. בשמחת-תורה יכולים לעלות גם אב ובנו בזה אחר זה, מכיון שניטל אז כח עין הרע¹⁰⁷.

יח. עליית "כל הנערים" < המנהג בבית-חינו שעליית "כל הנערים" היא לחמישי - "ולדן אמר"¹⁰⁸.

יט. בעליית "כל הנערים" נוהגים שהגדול העולה עמהם מברך והוא מוציא את הנערים בברכה¹⁰⁹.

כ. גם המבוגרים יכולים להצטרף לעלייה זו¹¹⁰.

כא. אין נוהגים לפרוש טלית על ראשי העולים לעליית "כל הנערים"¹¹¹ ולומר "המלאך הגואל"¹¹².

כב. "חתן תורה" ו"חתן בראשית" < "חתן תורה" ו"חתן בראשית" יכולים להיות גם כוהנים או לויים¹¹³.

כג. אין נוהגים לפרוש טלית על ראשי העולים ל"חתן תורה" או ל"חתן בראשית"¹¹⁴.

כד. אומרים "מרשות" לחתן תורה וקוראים עבורו מ"מעונה אלוקי קדם" ועד לסיום הפרשה.

כה. גם העולה לתורה - ל"חתן תורה", ככל עולה לעליית "חזק" - אומר "חזק חזק ונתחזק"¹¹⁵. ואומר זאת עם הציבור בין הקריאה והברכה¹¹⁶.

כו. לאחר סיום קריאת פרשת "וזאת הברכה" מניחים את ספר-התורה השני על בימת הקריאה ליד ספר-התורה הראשון, ואין אומרים קדיש, מגביהים וגוללים את ספר-התורה הראשון.

כז. לאחר סיום¹¹⁷ גלילת ספר-התורה הראשון, אומרים "מרשות" לחתן בראשית, ופותחים את ספר-התורה

105. אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שעט.

106. לוח כולל חב"ד. התקשרות גל' תתצט ע' 14.

לענין חלוקת הקריאה בשמחת-תורה שחל בשבת (באה"ק) - ראה שם גל' עדר ע' 12 וגל' רפג ע' 17.

107. ספר השיחות תש"ג ע' 12.

108. אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שעט.

109. שיחת כ"ק אדמו"ר יום שמחת תורה תשי"ט (תורת מנחם חכ"ד ע' 146). ודלא כמ"ש בלוח כולל חב"ד שהגדול מברך אתם. ויש המצטרפים לברכת העולה.

110. אוצר מנהגי חב"ד שם.

111. ראה שיחות כ"ק אדמו"ר: ליל שמחת תורה תשט"ו (תורת מנחם ח"ג ע' 55). ליל שמחת-תורה תשי"ז (תורת מנחם ח"ח ע' 80). ש"פ בראשית (התוועדות הב' בהמשך לשמחת-תורה) תשכ"ד (תורת מנחם ח"ח ע' 152). ושם, שאף שאין זה מנהג חב"ד אך תוכן העניין הוא טוב ונכון). והוא דלא כמ"ש בלוח כולל חב"ד.

112. שיחת כ"ק אדמו"ר ליל שמחת תורה תשי"ז (תורת מנחם ח"ח ע' 80).

113. לוח כולל חב"ד. הלכות ומנהגי חב"ד ע' 85.

114. ספר המנהגים ע' 69 וש"נ.

115. ספר המנהגים ע' 31 וש"נ. נתבאר באגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ד ע' יד ובלקוטי שיחות חכ"ה ע' 474 הע' 8 [ומשם בספר השיחות תשמ"ז ח"א ע' 249 הע' 8], דלא כבקצות השולחן סו"ס פד ובבדי השלחן שם סק"ב. וראה תורת מנחם - רשימת היומן ע' קסד.

אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שפא. ניסן-סיון ע' רפז. חקרי מנהגים ח"א ע' קכו ואילך. התקשרות גל' תתפח ע' 12 הע' 1.

116. תורת מנחם - רשימת היומן שם. תורת מנחם תשמ"ז ח"ב ע' 254 הע' 31. וראה חקרי מנהגים שם ע' קלא. התקשרות שם.

117. ראה שו"ע סי' קמו ס"ח ובמשנ"ב סק"ה. וכ"ה בשערי אפרים שער י ס"ב

118. לוח כולל חב"ד.

119. בשו"ת משנה הלכות ח"ג סי' כב כתב שצריך להניחו משמאל לספר-התורה הראשון, כדי שיהיה קרוב יותר לבעל-הקריאה ולא ייראה כמעביר על המצוות. ע"ש. ו"א שכך היה המנהג בבית-חינו. אבל ראה התקשרות גל' תתקוז ע' 13 הע' 7.

120. ואם שכחו ואמרו חצי-קדיש לפני הנחת ספר-התורה השני - אין זה מעכב ולא צריכים לומר שוב קדיש לאחר קריאת המפטר (ראה פסקי תשובות סי' קמו סק"י ובהע' 37 שם).

121. סידור אדה"ו.

122. שערי אפרים שער י סל"ב.

123. הוראת כ"ק אדמו"ר הרי"צ - הובאה באוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' רכא. וש"נ.

124. הוראת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב, לפי עדות הרב יעקב לנדא ע"ה - קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאן גל' שמת ע' י.

125. סידור תורה אור ע' 259. המלך במסביבו ח"ב עמ' קסו. וראה כף החיים סי' רפד סקל"ז ע"פ זוהר ח"א פד, א.

126. לקוטי שיחות ח"ד ע' 233. המלך במסביבו ח"א ע' שט.

לא לו שהכירו אותם), שזהו ענין שפעולתו היא עבור האומר..¹²⁷.

מ. לאחר הזכרת נשמות, אומרים "אב הרחמים", וגם מי שלא אמר "יזכור" יכול לאומרו¹²⁸.

מא. לאחר מכן אומרים "אשרי" ומחזירים את ספרי- התורה לארון-הקודש, אומרים חצי קדיש ומתפללים תפילת מוסף.

תפילת מוסף

מב. החל מתפילת מוסף מתחילים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם"¹²⁹.

מג. לפני תפילת מוסף מכריז השמש "משיב הרוח ומוריד הגשם"¹³⁰. ויש המסתפקים בדפיקה על השולחן בלבד ללא הכרזה.

מד. המתפלל ביחיד, ימתין מלהתפלל תפילת מוסף עד שיתפללו הציבור כדי שיוכל לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם"¹³¹.

באם שמע הכרזה "משיב הרוח ומוריד הגשם" של מוסף קודם שהתפלל שחרית, אם אינו מתפלל שחרית עם מנין אחר - יאמר גם בשחרית "משיב הרוח ומוריד הגשם"¹³².

מה. בחזרת הש"ץ אומרים "תפילת גשם", ופותחים את ארון-הקודש מתחילת חזרת הש"ץ ועד לסיום תפילת הגשם.

מו. יש לשליח-הציבור (לפחות) להבין את פירוש המלות של תפילת גשם¹³³.

מז. באמירת הפזמון "זכור אב", לאחר אמירת שליח- הציבור את הבית הראשון אומרים הקהל בית זה וכן שאר הבתים נאמרים על ידי הציבור לפני שליח- הציבור¹³⁴.

סעודת יום-טוב

מח. לאחר תפילת מוסף עורכים סעודת יום-טוב וממשיכים בהתוועדות.

שיעורי הת"ת

ביום שמחת-תורה לומדים את פרשת "וזאת הברכה" מהיום שעומדים בו עד לסוף הפרשה עם פירוש רש"י¹³⁵. וכן לומדים את פרשת "בראשית" עד היום שעומדים בו ועד בכלל¹³⁶.

127. שיחת כ"ק אדמו"ר אחרון של פסח תשכ"ו (תורת מנחם חמ"ו ע' 343).
וראה הלכות ומנהגי חב"ד ע' 51, שלכאורה הכוונה להזכיר נשמת האדמו"ר קודם נשמת הוריו, וע"ד המנהג בברכת המזון באמירת "הרחמן הוא יברך את אבי מורי" וכו' וכן בפסוקים לשמות אנשים שבסיום שמונה-עשרה.
128. המלך במסביב ח"ב ע' נט.
129. שו"ע אדה"ז סי' קיד ס"א.
130. סידור אדה"ז.
131. שו"ע אדה"ז שם. לוח כולל חב"ד.
132. ספר המנהגים ע' 68. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ב ע' ג. גגת כ"ק אדמו"ר ללוח כולל חב"ד (אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' ססד).
133. נתיבים בשדה השליחות ח"ב ע' 36 ע"פ מנהגנו בנוגע לתפילות הימים הנוראים.
134. הלכות ומנהגי חב"ד ע' 87 הע' 452. אכן, בסידורי תהלת ה' מהדורת קה"ת אה"ק תשס"א ואילך כתבו שהקהל אומר בנחת אחרי הש"ץ ועונה בקול במילים של סוף כל בית.
135. ראה פתח דבר למורה שיעור בספר התניא. היום יום כ"ב תשרי. שיחת כ"ק אדמו"ר יום שמחת-תורה תשכ"ד (תורת מנחם חל"ח ע' 133).
136. הוראת כ"ק אדמו"ר החל משנת תשמ"ו - ראה שיחות: יום שמחת-תורה תשמ"ו (תורת

התוועדות לאחר מנחה

מט. נוהגים להתוועד ולנגן ניגוני רבותינו נשיאינו לאחר תפילת מנחה ומאריכים בהתוועדות זו עד לאחר צאת החג, כדי להמשיך את היום-טוב ליום שלאחריו¹³⁷.

"ויעקב הלך לדרכו"

נ. במוצאי שמחת-תורה מכריזין "ויעקב הלך לדרכו"¹³⁸.

הקפות שניות

נא. על פי מנהג האריז"ל עורכים בארץ-הקודש במוצאי שמחת-תורה הקפות שניות¹³⁹.

נב. כ"ק אדמו"ר עודד את קיום המנהג והיה שולח מכתבים להקפות שניות שהתקיימו בכפר חב"ד, בנחלת הר חב"ד ובירושלים עיה"ק¹⁴⁰.

כינוס תורה

נג. כ"ק אדמו"ר הורה לערוך "כינוס תורה" באסרו- חג הסוכות. בחלק מהשנים אף היה אומר שיחה - פלפול בנגלה בהתוועדות של שמחת-תורה בתור השתתפות בכינוס¹⁴¹.

שיירי ארבעת-המינים והסכך

נד. כמה פעמים הורה כ"ק אדמו"ר לאנשים שונים אחר החג לערב מעלי ההדסים בבשמים להבדלה¹⁴² ומן האתרוג להכין מרקחת¹⁴³.

נה. פעם הורה כ"ק אדמו"ר ביחידות לשרוף את הלולב בביעור חמץ¹⁴⁴.

מנחם תשמ"ו ח"א ע' 369). ש"פ בראשית תשמ"ו (שם ע' 451 ואילך. ושם נתבאר שהדבר הוא בגדר הצעה, וא"ו סתירה להוראה בספר המנהגים ע' 19 (מהיום יום כ"ג-כ"ד תשרי) לאומרים באסרו חג, היות ובעצם שייכים הם לשמחת-תורה, כיון שקוראים אז בתורה גם פרשת בראשית, ולא נדחו אלא מצד שמצות היום בשמחה ועד כדי כך שיש לייקר כל רגע ורגע כדי לשמח בשמחת-תורה, אך כיון שראו שיש לפחות עשרה מישראל שלא ניצלו כל רגע ורגע לענין השמחה, הרי כיון דמפסיק ומבטל בלאו הכי - אין כל סיבה לרחות את הלימוד של פרשת בראשית). יום שמחת-תורה תשמ"ט (תורת מנחם תשמ"ט ח"א ע' 229). יום שמחת-תורה תש"נ (תורת מנחם תש"נ ח"א ע' 223). וראה גם ספר השיחות תרצ"ו ע' 14 ובהע' 12.

137. ראה שיחת כ"ק אדמו"ר ש"פ בראשית תשל"ד (שיחות קודש תשל"ד ח"א ע' 86). ושם, שבאותה השנה חל יום-טוב בערב שבת ובשביל להמשיך היום-טוב לשבת ציונה לנגן הניגון של "ושמחת בחגך" עם המילים "ופרצת". וראה גם מנהג רבותינו נשיאינו דלהלן.
138. כן נהג גם כ"ק אדמו"ר הרשב"י וכן נהגו בליובאוויטש - ראה אגרות קודש כ"ק אדמו"ר הרי"צ ח"א ע' קצד. ספר השיחות תרצ"ו ע' 205. תרצ"ט ע' 313. תש"ח ע' 233. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר ח"ד ע' ית. ח"כ ע' יא. שם ע' לד. לקוטי שיחות ח"י ע' 192. שיחת כ"ק אדמו"ר יום שמחת-תורה תשכ"ה (תורת מנחם חמ"א ע' 125). וראה שיחת מוצאי ש"פ בראשית תשל"ח (לקוטי שיחות ח"כ ע' 266. וראה שם עוד ע' 367 וע' 556 וש"ג). וראה בלקוטי שיחות חט"ו ע' 259 הערה 2 שעיקר ענין זה מתחיל במוצאי-שבת בראשית. ולהעיר אשר "ויעקב הלך לדרכו" מתחיל גם במוצאי יום הכיפורים (ראה בלקוטי שיחות שם, וכן בשיחת יום שמחת-תורה תשי"א (תורת מנחם תשי"א ח"ב ע' 47) ממאמר ד"ה וככה תרל"ו לכ"ק אדמו"ר המהר"ש רפצ"ו) ואפילו אחרי התקיעת שופר דראש-השנה (תורת מנחם תשמ"ז ח"א ע' 47. ספר השיחות תש"נ ח"א ע' 71 הע' 1), אך אז ההליכה הוא בענייני תורה ומצוות ולא לעובדין דחול כמוצאי שמחת-תורה. וראה ביאורים נוספים במהות הכרזה זו ובשליבים של ענין זה במשך חודש תשרי בשיחות יום שמחת-תורה תשמ"ב (תורת מנחם תשמ"ב ח"א ע' 266). ש"פ לך לך תשמ"ה (תורת מנחם תשמ"ה ח"א ע' 557. ושם, שהשלב האחרון של עבודה זו הוא ביד מר-חשון).
139. ראה כ"ק אדמו"ר ח"ב ע' 139. ראה כ"ק אדמו"ר ח"ב ע' 139. ראה כ"ק אדמו"ר ח"ב ע' 139.
140. ראה לקוטי שיחות ח"ט ע' 579. חכ"ד ע' 593 ואילך. חכ"ט ע' 507 ואילך. שיחת יום שמחת-תורה תשנ"ב (תורת מנחם תשנ"ב ח"א ע' 171 הע' 54).
141. ראה שיחת כ"ק אדמו"ר: יום שמחת-תורה תשכ"ו (תורת מנחם חמ"א ע' 151). יום שמחת-תורה תשמ"ב (תורת מנחם תשמ"ב ח"א ע' 269). ש"פ בראשית (ב) תנשא (תורת מנחם תנשא ח"א ע' 206). ועוד.
142. ראה לקוטי שיחות ח"ט ע' 569. יומן הרב מיכאל אהרן זליגסון ש' מתשרי תשמ"מ ע' ג. אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שמא. וראה גם 'למען ידעו... בניים יוולדו' ע' 146 שכ"ק אדמו"ר נתן מהדסים של כ"ק אדמו"ר הרי"צ ע"ב ע"ב בשמים להבדלה. ובהלכות ומנהגי חב"ד ע' 89 הע' 462 העיר משר"ע אדה"ז סי' רצו ס"ו דה"ה בכל ההדסים דמצוה. וראה עוד תורת מנחם - רשימת היומן ע' רסו. וראה קובץ אהלי ליובאוויטש גל' ד ע' 166.
143. אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי ע' שמא. וראה התקשרות גל' סג ע' 11.
144. התקשרות גל' סג ע' 11.

יש לכם שאלות
בהלכות חגי תשרי?

תשרי כהלכה!

www.gmpdesign.com

דואר אלקטרוני
בשליחת שאלה
למוקד:
halacha144@gmail.com

SMS הודעות
בשליחת הודעה
למספר המוקד:
055-7000144

מענה טלפוני
בחיג
למספר המוקד:
055-7000144

אפליקציה
הורידו עכשיו בחנות
האפליקציות:
מוקד הלכה חבי"ד

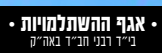

מענה הלכתי מרבי קהילת איש
ש"י רבני חבי"ד באה"ק

מוקד הלכה זמין לשאלותיכם
במגוון דרכי התקשרות:

**ועידת
ההלכה
המרכזית** The Central
Halacha
Conference
תשפ"ג • 2022

ט' מר-חשוון ה'תשפ"ג // שנת הקהל